فصلنامه حسابداری مالی/سال دوازدهم/ شماره ۴۸/زمستان ۹۹/صفحات ۱۵۱- ۱۲۶

شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری و حسابرسی به برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها

سجاد رمضانی*
رحمان ساعدی**

تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۰۶/۰۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۰۴

چکیده

با توجه به نقش با اهمیت مقالات و پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی در رشد و اعتلای نظام علمی کشور، لزوم بررسی دقیق و کارشناسانه برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها که ازجمله عوامل کاهش کیفیت و اثربخشی این قبیل فعالیت‌های پژوهشی می‌شود، بیش از پیش احساس می‌شود. هدف اصلی این پژوهش شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری و حسابرسی به برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها از دید اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان می‌باشد. روش تحقیق در این پژوهش به لحاظ ماهیت موضوع و اهداف آن از نوع پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری و حسابرسی، اساتید رشته حسابداری و حسابرسی و پایان‌نامه نویسان می‌باشد؛ که ۱۰۷ نفر استاد، ۱۵۶ نفر دانشجو و ۲۶ نفر پایان‌نامه نویس به‌عنوان نمونه برآورد شد. به‌منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از روش تی استیودنت استفاده شد. نمونه آماری مذکور با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. نتایج نشان داد که عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی، رویکرد تئوری هزینه - فایده، عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی، وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی، ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و عوامل اجتماعی و عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر هستند.

واژه‌های کلیدی: برون‌سپاری، دانشجو، اساتید، پایان‌نامه نویس، تحصیلات تکمیلی.

* کارشناس ارشد حسابرسی، واحد دولت‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی،اصفهان، ایران
Email: Ramazani@Yahoo.com
** استادیار حسابداری، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)
Email: Saedi.rahman@yahoo.com

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]
[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۱- مقدمه

طی دهه‌های اخیر با توجه به گسترش پدیده برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها توسط دانشجویان لزوم بررسی دلایل این سوء رفتار پژوهشی بیش از پیش احساس می‌شود. پایان‌نامه به‌عنوان یکی از محصولات اصلی دوره تحصیلات تکمیلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این در حالی است که امروزه شاهد افزایش برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها و افزایش مراکز نگارش پایان‌نامه هستیم. لذا این پژوهش با در نظر گرفتن سه گروه مؤثر بر این پدیده یعنی اساتید دانشگاه، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان در نظر دارد از دیدگاه آن‌ها عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی به برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها را شناسایی کند.

اگر این واقعیت را بپذیریم که اجرای پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گام مهمی در مسیر آموزش اجرای پژوهش است، باید بر این امر نیز مصرانه پافشاری کنیم که اجرای هر مرحله از پایان‌نامه باید توسط خود دانشجو انجام بگیرد. در فرایند اجرای پژوهش‌های کارشناسی ارشد، البته استفاده از تخصص کارشناسان آمار در حد محدود و صرفاً برای مشاوره‌های آماری و اجرای آزمون‌های موردنیاز، مجاز تلقی می‌شود، اما آیا برون‌سپاری کامل اجرای پایان‌نامه به‌صورت نگارش کلیه فصول و تحویل آماده آن به دانشجو می‌تواند در محیط آکادمیک که اصولاً باید فضای آموزش و پژوهش باشد، توجیهی داشته باشد؟ در چند سال گذشته کم و بیش زمزمه‌هایی از نگارش کامل فصول مربوط به روش‌شناسی و تحلیل داده‌ها توسط متخصصان آمار به گوش می‌خورد، اما متأسفانه به نظر می‌رسد اخیراً برون‌سپاری کل اجرای پایان‌نامه برای دانشجویانی که انگیزه یا توان اجرای پژوهش را ندارند، به‌صورت گزینهٔ مقدور و متداولی درآمده است. عمق فاجعه زمانی بیشتر احساس می‌شود که حتی برخی دانشجویان در صحبت‌هایی که در بین خود رد و بدل می‌کنند، به مراکزی اشاره دارند که فعالیت آن‌ها علاوه بر تهیه پایان‌نامه، نوشتن کامل پروپوزال و تحویل آماده آن به دانشجو است به این معنی که دانشجو بدون این‌که ذره‌ای درگیر اندیشه و عمل در اجرای پایاننامه شود، همه این مراحل یعنی اندیشه و عمل را در ازای پرداخت مبلغی خریداری میکند. این سوءتفاهم برون‌سپاری که کم و بیش زمزمه‌های آن از گوشه و کنار به گوش میرسد، در صورت رواج بیشتر، تمامی هدف و رسالت پایان‌نامه را از درون‌مایه اصلی تهی خواهد کرد و در نهایت پوسته‌ای توخالی و تشریفاتی از پایاننامه بر جای خواهد ماند. سؤال این است که با وجود مراکزی که اجرای پایان‌نامه را اعم از تهیه پروپوزال تا اجرای کامل و حتی تهیه فایل پاورپوینت دفاع پایان‌نامه برای دانشجویان تقبل می‌کنند، چگونه می‌توان از افتادن دانشجویان در دام برون‌سپاری پایان‌نامه جلوگیری کرد؛ و آیا در صورت رواج بیشتر این‌گونه برون‌سپاری، اصلاً اجرای پایان‌نامه

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]
[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

در دوره کارشناسی ارشد ضرورت دارد؟ شاید در پاسخ به همین سؤال بوده است که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به این مهم پرداخته و جایگزینی تعدادی واحد درسی به‌جای اجرای پایان‌نامه را در صورت درخواست دانشجو مطرح کرده است. در صورت تحقق این امر احتمالاً دانشجویانی که علاقه‌ای به اجرای پایان‌نامه ندارند و در صورت اجبار، انجام آن را خود به عهده نخواهند گرفت و صرفاً به‌عنوان یک حلقه واسط میان دانشگاه و مراکز تهیه پایان‌نامه عمل خواهند کرد، به‌کلی از اجرای پایان‌نامه صرف‌نظر کنند و دست کم با گذراندن چند واحد درسی در زمینه پژوهش تا حدی با اجرای پژوهش آشنا شوند که البته برای آن‌ها سودمندی بیشتری در مقایسه با برون‌سپاری پایاننامه خواهد داشت. در کنار راه‌حل فوق، به نظر میرسد توجیه این امر برای دانشجویان که اجرای پایان‌نامه در دوره کارشناسی ارشد اصولاً برای یادگیری پژوهش است تا حدی بتواند در درگیری کامل فکری و عملی آن‌ها با اجرای پایاننامه کارساز واقع شود.

از سوی دیگر لازم است این ذهنیت که پایاننامه محصول فعالیت استاد راهنماست و نمره پایان‌نامه، در واقع نمره‌ای است که به استاد راهنما داده میشود، کنار گذاشته شود. این دیدگاه احتمالاً بتواند به‌طور ناخودآگاه برخی راهنمایان پایان‌نامه‌ها را به سمت چشم‌پوشی از این‌گونه تخلفات و حتی تشویق دانشجویان به برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها با انگیزه بهبود کیفیت پایان‌نامه‌ها و کاستن از فشار کاری راهنمایی پایاننامه سوق دهد. این دیدگاه همچنین سبب میشود مسؤولیت دانشجو در اجرای پژوهش کمتر شود و برخی راهنمایان نیز با اصرار برگرفتن بالاترین نمره برای دانشجویان خود، واقعی بودن جلسات دفاع و نمره دانشجو را خدشه‌دار نمایند. علاوه بر آن، شاید بتوان با ساده‌تر کردن موضوع‌های پایان‌نامه‌ها در دوره کارشناسی ارشد و تأکید بیشتر بر فرایند اجرای پژوهش که قضاوت آن نیز بیشتر با استادان راهنما و مشاور باشد و کاستن از اهمیت دفاع‌های پرطمطراق که صرفاً نتیجه نهایی را مدنظر دارد، به رسالت اصلی پایان‌نامه در دوره کارشناسی ارشد نزدیک‌تر شد (حریری، ۱۳۹۴). لذا با توجه به اهمیت موضوع در این پژوهش به شناسایی عوامل مؤثر بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها از دید اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان پرداخته شده است.

۲- ادبیات و مبانی نظری

نوشتن پایان‌نامه نقشی اساسی در آموزش عالی ایفا می‌کند و می‌توان آن را به‌عنوان آزمون نهایی برای دانشجویان کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در نظر گرفت چرا که هم ابزاری است که به ارزیابی نهایی کار درسی منجر می‌گردد و هم فرایندی که به یادگیری بیشتر و

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

عمیق‌تری منتهی می‌گردد (هانسل[1]، ۲۰۰۷). همچنین می‌تواند دشوارترین و دلسردکننده‌ترین کاری باشد که دانشجویان در سال آخر تحصیلشان انجام می‌دهند (ساکس[2]،۲۰۰۶). در عین حال عده‌ای عقیده دارند که گذراندن این‌گونه دروس برای فارغ‌التحصیلانی ضرورت دارد که پس از فراغت از تحصیل به کارهای دانشگاهی و تحقیق می‌پردازند و برای سایر دانشجویان، گذراندن آموزش پژوهش در حد کاربرد کفایت می‌کند (لاندگرن و هالوارسون[3]، ۲۰۰۸)؛ اما یک پایان‌نامه می‌تواند معرف خوبی برای توانایی ذهنی، مهارت تجربی و همچنین مهارت شخصی برای تحقیق پیرامون یک موضوع مشخص، جمع‌آوری داده‌ها و بحث در مورد گزارش طرح و درنهایت نتیجه‌گیری باشد (دوامی،۱۳۸۰). همچنین نوشتن پایان‌نامه سبب می‌شود که دانشجو ذهن خود را به‌گونه‌ای شگرف حول یک موضوع تمرکز دهد و او را وادار سازد که از خود بپرسد که آیا دیگران اعتبار یافته‌های منتشرشده او را خواهند پذیرفت و آیا پرسش‌هایی که به آن‌ها پرداخته اصولاً ارزش طرح شدن را داشته است؟ این مراحل زنجیره‌هایی از رشد علمی و ارتقای شخصیت علمی دانشجو را سبب می‌شود (جعفری، ۱۳۸۸). در بسیاری از کشورها پایان‌نامه به‌عنوان معیار کیفیت آموزش موردنظر گرفته می‌شود (کاپبورگ و بروتر[4]،۲۰۰۲). پایان‌نامه‌های دانشجویان نه‌تنها معیار خوبی برای ارزیابی توانایی‌های علمی و مهارت‌های تجربی و بالینی و توانائی‌های شخصی دانشجو است، بلکه ارائه یک پایان‌نامه مناسب می‌تواند سرآغازی برای پیشبرد روند پژوهش در دانشگاه باشد (میرصمدی، ۱۳۷۸). بنابراین پایان‌نامه کارشناسی ارشد اولین نمود قدرت استنباطی دانشجو، در فرایند تحصیلات تکمیلی است، به‌عبارت‌دیگر دانشجو با گذشتن از مرحله دوره کارشناسی و ورود در مرحله دوره کارشناسی ارشد اکنون آمادگی آن را یافته است که دانسته‌های فراهم آمده در طول ایام تحصیل را در یک فضای واقعی به بوته آزمون بگذارد (خاکی، ۱۳۷۸).

دانشجویان تحصیلات تکمیلی به‌منظور اتمام تحصیلات در این مقطع خاص نیازمند هستند که یک کار پژوهشی تهیه نموده و از آن دفاع نمایند. این اثر در واقع نشان‌دهنده قدرت علمی و پژوهشی دانشجو است که در قالب پایان‌نامه بروز می‌کند. پایان‌نامه مهم‌ترین اثر پژوهشی دانشجو است و اگر به‌درستی تدوین شود می‌توان سرآغازی برای پیشبرد روند پژوهش در دانشگاه و همچنین توسعه جامعه باشد. پایان‌نامه در واقع آموزش دانش، مهارت و روش‌شناسی تحقیق برای دانشجویان است. وضعیت تدوین پایان‌نامه‌ها می‌تواند انعکاسی از میزان توجه

[1] Hounsell
[2] Saks
[3] Lundgren & Halvarsson
[4] Capborg & Bertero

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]
[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

مسئولین دانشگاه، استادان راهنما و دانشجویان به این واحدآموزشی-پژوهشی باشد که به‌صورت تدریجی در جهت‌دهی به فعالیت‌های علمی دانشگاه و کسب اعتبار علمی آن دخیل می‌باشد (کوه بومی، عزیزی، ولایی و همکاران، ۱۳۸۵).

از بعد اجتماعی نیز پایان‌نامه می‌تواند با انجام پژوهش‌های کاربردی، حل بخشی از مشکلات و مسائل مبتلابه جامعه در ابعاد مختلف را بر عهده گیرند (حسینی زاده،۱۳۸۴). نباید چنین تصور شود که پایان‌نامه همانند درس‌های دیگر جنبه تمرینی دارد. در نگارش پایان‌نامه و یا رساله (با توجه به اینکه مدت قابل‌توجهی صرف می‌شود و برحسب اینکه ارزش پایان‌نامه کارشناسی ارشد و یا دکتری باشد بیش از یک یا چند واحد درسی است) چنین تصوری درست نیست (خاکی، ۱۳۸۷).

متأسفانه با همه اهمیتی که نوشتن پایان‌نامه در بردارد، در ایران اغلب دانشجویان به پایان‌نامه با یک وحشت و دلهره می‌نگرند و این امر موجب می‌شود تا پایان دوره تحصیلی آن‌ها به لحظات تلخ و ناخوشایند مبدل گردد (رضاییان، سالم، دهقان و همکاران، ۱۳۸۴). در ادامه به برخی مشکلاتی که محققان در روند پایان‌نامه نویسی بیان کرده‌اند، اشاره می‌شود.

فضل‌اللهی (۱۳۹۱) عوامل فردی، فنی و تخصصی را مهم‌ترین عوامل بازدارنده مؤثر بر پژوهش‌های دانشجویان می‌داند که در رأس آن، ناآشنایی با روش‌های جستجو در فرایندهای مکانیزه جدید است. پس ازآن عوامل انگیزشی با مهم‌ترین دغدغه یعنی علاقه دانشجویان به فعالیت‌های پژوهشی و به ترتیب نحوه ارائه خدمات پژوهشی، عوامل اداری، ساختاری و فرهنگی است. پس مهم‌ترین چالش بزرگ در مقابل پژوهش دانشجویی نحوه آموزش و پژوهش برآیند جستجو و افزایش انگیزه‌ها برای تولید علم است.

نیک‌روز، روزی‌طلب، رایگان شیرازی و همکاران (۱۳۹۱) عوامل بازدارنده اجرای طرح‌های تحقیقات دانشجویی را در حیطه موانع شخصی نداشتن مهارت کافی و دانش ناکافی از متدولوژی تحقیق شناسایی کردند که این موضوع می‌تواند ناشی از عدم تشکیل کارگاه‌های آموزشی راجع به تحقیق و اصول علمی اجرای آن برای دانشجویان باشد و در حیطه سازمانی نیز در دسترس نبودن نیروهای مشاوره‌ای، ضعیف بودن نیروهای مشاوره‌ای، کمبود امکانات و تجهیزات و عدم ایجاد انگیزه از طرف مسئولین و اساتید، بیشترین موارد از موانع موجود را تشخیص دادند؛ بنابراین آموزش به‌صورت کاربردی، به صورتی که دانشجو به‌طور واقعی درگیر فرایند تحقیق شود مؤثر است.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

دونالد، سریان و دنیسون[1] (۱۹۹۵) مشکلات مرتبط با راهنمایی پایان‌نامه را به دو دسته عوامل فردی و سازمانی تقسیم می‌کنند. عوامل سازمانی خط‌مشی و رویه‌های ایجاد شده برای راهنمایی دانشجویان را در برمی‌گیرد که رابطه استاد راهنما و دانشجو، تعداد دانشجویان تحت سرپرستی استاد و نبود امکانات و خدمات حمایتی مناسب از آن جمله‌اند. عوامل فردی نیز دربرگیرنده مواردی چون وجود استاد راهنمای نامطلع و غیر مجرب یا متفاوت بودن زمینه و علاقه تحقیقاتی استاد و دانشجوست. در تحقیقی که توسط میزانی، خبیری، سجادی (۱۳۹۰) انجام شد مهم‌ترین مشکل در زمینه توانائی‌های دانشجویان، آشنا نبودن دانشجویان کارشناسی ارشد با روش‌های تحلیل آماری معرفی شد. همچنین میزان آشنایی دانشجویان با روش‌های تحقیق نیز یکی از مشکلات دانشجویان بود.

همچنین مشکل دیگری که میزانی و همکاران (۱۳۹۰) در خصوص توانایی دانشجویان در تدوین پایان‌نامه به آن اشاره کردند، این بود که ۷۵ درصد پاسخ‌دهندگان کارشناسی ارشد اظهار کردند که در دوره‌های قبلی تحصیلی خود فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقی انجام نداده‌اند. خاکی (۱۳۷۸) در مورد آفت‌زدگی پایان‌نامه نویسی در ایران می‌نویسد: به دلایلی فرایند پایان‌نامه نویسی، دچار آسیب‌های خاصی شده است و ضرورت دارد کسی که در این فرایند نقش دارد به سهم خود در کاهش این بیماری‌ها گامی بردارد. در زیر به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱) تقبل بیش‌ازحد مسئولیت راهنمایی یا مشاوره توسط استادان: به دلایلی چون بالا بودن تعداد دانشجویان، وضع نامناسب معیشتی استادان، پذیرش مسئولیت رساله‌های بیشتر به‌عنوان نشانه برتری و مقبولیت استاد نسبت به همکاران، حرص، وضعیت خاص تخصصی استاد، کمبود استادان آشنا با امر تحقیق، اخلاقیات ویژه استاد و...

۲) عدم اختصاص زمان لازم برای راهنمایی و ارائه مشاوره از طرف استادان به دانشجویان: به دلایلی چون میزان زیاد تدریس، جدی نگرفتن، عدم آشنایی استادان با مبانی تحقیق، نبود مکان مناسب برای گفتگو و بحث با دانشجویان

۳) ناآشنایی اکثر اعضای شوراها و کمیته‌های تحصیلات تکمیلی (و یا مراکز تصویب‌کننده طرح‌های تحقیق در دانشکده‌ها) با مبانی روش تحقیق. این عدم آشنایی در دو حالت زیر جلوه‌گر می‌شود:

الف) واردکردن ایرادهای غیرعلمی و روش‌شناختی بر طرح‌های تحقیق که از سوی دانشجویان برای تصویب ارائه می‌شود.

1 Donald, Sariyan & Denison

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

ب) تصویب بیجای برخی از طرح‌های تحقیق که از ابتدایی‌ترین اصول روش تحقیق در آن رعایت نشده است.

فقدان مکانیسمی که نحوه هماهنگی تدریجی در طی مراحل تحقیق بین استادان مشاور و راهنما را فراهم کند: (گاه مشاهده می‌شود که نبود ذهنیت مشترک بین استادان راهنما و مشاورین، ماه‌ها، دانشجویی را سرگردان ساخته و یا در مراحل پایانی تحقیق یکی از استادان مذکور با آنچه که دانشجو در ابتدای امر انجام داده است، مخالفت می‌کند.)

نبود یک ذهنیت مشخص در بین دانشجویان در میزان و چگونگی انتظار آنان از نقش استاد راهنما و مشاورین در فرایند تحقیق و بالعکس.

۴) کلیشه‌ای شدن قالب‌های ذهنی بعضی از استادان در امر تحقیق. بررسی‌ها نشان می‌دهد برخی از استادان به علت آشنایی با یک روش یا یک آزمون آماری خاص همه موضوعات و همه فرضیه‌ها را در آن قالب خاص می‌گنجانند و تمامی دانشجویانی که با راهنمایی استاد مذکور رساله گذرانده‌اند گویی فقط موضوعات متفاوتی داشته‌اند که هیچ‌گونه نیازی به‌کارگیری روش‌های تحقیق جداگانه نداشته‌اند.

۵) بحران حجم گرایی (تکیه بر کمیت و تعداد صفحات) بدون حساسیت به کیفیت. جلوه‌هایی از این بحران خود را در اکثر پایان‌نامه‌ها به این شکل نشان می‌دهد: بی‌ربط بودن بخش‌های ادبیات تحقیق پایان‌نامه (فصل دوم) با موضوع و مسئله اصلی تحقیق، یکرویه تکثیر کردن به تقلید از غربیان در عین گرانی و وارداتی بودن کاغذ در کشور، استفاده از حروف درشت در تایپ و...

۶) غیراستاندارد بودن معیارهای ارزیابی یک رساله تحقیقی: (شیوه‌های متنوع و سلیقه‌ای نمره دادن در جلسات دفاع خود گواه روشنی بر این امر است.)

۷) تکراری بودن موضوع اکثر رساله‌ها و محدود شدن آن‌ها به بررسی «نقش‌ها» و «رابطه‌ها» ... (که باوجود یک بانک اطلاعاتی رساله که هر دانشجو موظف شود قبل از هر چیز، تأییدیه آن بانک را دال بر نو بودن موضوع خود اخذ کند و یا پی برد که چند نفر دیگر هم‌زمان مشغول کار بر روی آن موضوع هستند، چنین بانکی از خیلی تکرارها جلوگیری می‌کند. این بانک می‌تواند با همکاری مشترک کتابخانه دانشکده‌های مختلف به‌طور ماهانه لیست آخرین طرح‌های تحقیق مصوب در دانشکده‌ها را در اختیار داشته باشد). به دلایلی چون هراس، بی‌اعتمادی، پرهیز از دردسرهای دانشجویی در محیط کار، تلقی سیاسی از اطلاعات موجود در سازمان و)... این مورد با راه‌اندازی سامانه ثبت پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران به نام ایران داک

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

اکنون تقریباً حل شده است، ولی هنوز کاستی‌هایی همچون عدم ارائه پایان‌نامه به پژوهشگاه توسط برخی دانشگاه‌ها و اخذ هزینه گزاف از دانشجویان به خاطر بهره‌برداری از پایان‌نامه‌ها دارد.

بنابراین با توجه به مبانی فوق و اهمیت موضوع در کشور این پژوهش به شناسایی عوامل مؤثر بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها از دید اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان پرداخته شده است.

با توجه به اینکه متأسفانه نسبت به موضوع برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها پژوهشی صورت نگرفته و نسبت به این مسئله احساس نیاز شده است، محقق در این پژوهش کوشیده است ضمن بررسی دلایل این پدیده از دید سه گروه موردمطالعه گامی در جهت کاهش این سوء رفتار پژوهشی بردارد.

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱- پیشینه داخلی

واعظ زاده (۱۳۹۹) به بررسی فراتحلیلی انتحال در مقالات علمی-پژوهشی ادبیات فارسی پرداخت. با استفاده از روش توصیفی- استنادی ضمن ذکر مصادیقی از سرقت علمی در مقالات علمی-پژوهشی حوزه ادبیات فارسی، به‌منظور آگاهی بخشی به جامعه علمی این حوزه، به بررسی جوانب مختلف این معضل از قبیل مسئولان، عوامل و انگیزه‌های انجام سرقت علمی در مقالات علمی-پژوهشی، راه‌های پیشگیری از سرقت علمی و پس‌گیری مقالات سرقتی و مجلات علمی-پژوهشی و عواقب ناشی از وقوع چنین اعمالی برای نویسندگان مقالات سرقتی پرداخت. با توجه به نتایج حاصله نگارنده مسئولیت این‌گونه از بداخلاقی‌های پژوهشی را در وهله اول متوجه نویسنده/نویسندگان مقاله و در وهله بعد داوران، سردبیر و هیئت تحریریه مجلات علمی- پژوهشی می‌داند.

بابایی و نژادقنبر (۱۳۹۶) به بررسی توانایی زبان‌آموزان ایرانی در تشخیص سرقت ادبی در متون نوشتاری پرداختند. با استفاده از پرسشنامۀ تکمیل شدۀ ۱۵۶ دانشجوی زبان انگلیسی، اطلاعات به دو روش کمی و کیفی جمع‌آوری شد. تحلیل کمی داده‌ها نشان داد دانشجویان زبان انگلیسی از مفهوم سرقت ادبی، درک نسبی دارند ولی در تشخیص سرقت ادبی در متون نوشتاری، عملکرد متفاوت و متناقضی داشتند تحلیل کیفی داده‌ها به علل ذیل، برای سرقت ادبی دانشجویان زبان اشاره کردند: نداشتن آگاهی، شناخت و آشنایی با مفهوم سرقت ادبی، مهارت محدود و ضعف نوشتاری دانشجویان زبان، سهل‌انگاری، بی‌توجهی و آسان‌گیری معلمان.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

امیری و رزمجو (۱۳۹۵) با جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبهٔ نیمه ساختاری در مطالعه‌ای کیفی، به بررسی نظرهای دانشجویان مقطع کارشناسی، در مورد سرقت ادبی و علل ارتکاب آن و میزان آگاهی و مطلع بودن آنان از سرقت ادبی پرداختند. در پژوهش آن‌ها، موارد ذیل عمده‌ترین علل ارتکاب سرقت ادبی، از منظر دانشجویان بودند: ناآگاهی و نداشتن اطلاعات کافی در مورد سرقت ادبی، مهارت محدود و ضعیف در نوشتن و تحقیق، فشار همکاران، فشار مضاعف برای چاپ مقالات با کیفیت بالا و سهولت

احمدی (۱۳۹۳) در تحقیقی به بررسی وضعیت سرقت ادبی در محیط دانشگاهی ایران پرداخت. وی به‌طور مشخص نظرهای ۱۳۲ زبان‌آموز دانشگاهی ایرانی در مورد انواع سرقت ادبی و علل متفاوت آنان، برای استفاده از سرقت ادبی را موردمطالعه و پژوهش قرار داد و برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده کرد. نتایج تحقیق او بر رایج بودن سرقت ادبی و حتی فقدان نگرش منفی نسبت به آن بین دانشجویان ایرانی دلالت داشتند. یافته‌های او همچنین نشان دادند که جنسیت، وضعیت تأهل و وضعیت شغلی تأثیر معناداری بر دیدگاه دانشجویان ایرانی در مورد سرقت ادبی ندارد ولی سطح علمی، رشتهٔ تحصیلی و سن آنان، نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌کند.

سهرابی، غلامپور و محمد اسماعیلی (۱۳۹۰) در پژوهشی تلاش کردند تا دریابند از نظر دانشجویان ایرانی، دسترسی به فناوری روز و اینترنت چه تأثیراتی بر سرقت ادبی دارد. آن‌ها با استفاده از روشی کیفی و مصاحبه نیمه ساختاری ۲۰ دانشجو به نتایج ذیل رسیدند: ارتکاب سرقت ادبی برای اجتناب از عدم قطعیت (اطمینان طلبی)، گرایش به استفاده از میان بر برای تحقق پیشرفت و موفقیت، مدرک‌گرایی، الگوبرداری از اعضای هیئت‌علمی و سرقت ادبی به نام عدالت. همچنین بررسی داده‌های برگرفته از ۱۸۰ دانشجو نشان داد که ویژگی شخصیتی همچون وجدان کاری فرد را از ارتکاب سرقت ادبی با استفاده از فناوری روز و اینترنت بازمی‌دارد.

۲-۳- پیشینه خارجی

اولاه خان، خالید، انورحسین، اولاه و علی[1] (۲۰۱۹)، تأثیر مذهب و معنویت را بر صداقت علمی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی در چهار موسسه آموزشی در پاکستان بررسی نمودند. نتایج نشان داد که مذهب و نه معنویت عامل تأثیرگذاری در نگرش به عدم صداقت علمی است.

1 Ullah Khan, Khalid, Anwer Hasnain, Ullah, & Ali

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

کراما، گرابیسچ و مارتلو[1] (۲۰۱۶) به نمونه‌ای کاملاً جدید از بدرفتاری یا رفتار غیراخلاقی علمی اشاره کرده‌اند. در این عمل زشت و غیراخلاقی، چند محقق ایرانی برای انتشار مقاله در مجله‌ای معتبر، هویت چهرهٔ شناخته شده‌ای را به سرقت بردند. آن‌ها پس از هک کردن آدرس پست الکترونیکی مؤلفی مشهور و شناخته شده‌ای، مقاله‌ای تحت نام او و خودشان به مجله‌ای معتبر و بین‌المللی ارسال کردند .وقتی سردبیر مجله با نویسندهٔ معروف تماس می‌گیرد، وی ارسال چنین مقاله‌ای را به‌شدت انکار می‌کند. مجله تصمیم می‌گیرد به بازی ادامه دهد تا زمانی که هویت واقعی متقلبین برای عموم فاش و در اصطلاح، مچ آن‌ها گرفته شود.

کال اوی[2] (۲۰۱۶) در بخش خبر نیچر خبر از اتفاقی نادر می‌دهد که در آن، ناشر بین‌المللی معتبر و مهم مقالات علمی- پژوهشی، در اقدامی کم‌سابقه ۵۸ مقاله نگارش شده ۲۸۲ محقق و پژوهشگر ایرانی را به‌رغم پذیرش و چاپ قبلی در مجلات بی .ام. سی و اشپرینگر از مجله خارج کرده و به نویسندگان آن‌ها بازگردانده است .ناشران حین بررسی‌های دقیق و مرور فرایند داوری‌ها، نشانه‌هایی از سرقت ادبی کشف کرده بودند که در تضاد با اصول حرفه‌ای آن‌ها بود و احتمال می‌دادند ارزش‌های اخلاقی مجله به مخاطره بیفتد؛ ازاین‌رو دست به این اقدام کم مسابقه در نوع خود زده‌اند.

ارت و اوکی[3] (۲۰۱۴) مطالعه‌ای را بر روی ۳۸۶ دانشجو تربیت‌معلم در ترکیه انجام دادند و در بررسی خود دریافتند که ۱۵,۵ درصد آنان جهت تکالیف خود از اینترنت کپی می‌کنند و ۱۱,۹ درصد نیز به بازنویس کار دیگران جهت تکالیف خود می‌پردازند.

بیتز، زیکاکوآ، وود و همکاران[4] (۲۰۱۱) یک بررسی از ۴۱۲ دانشجو مقطع کارشناسی انجام دادند. تنها ۷,۵ درصد از دانشجویان موردمطالعه گفتند که هرگز تقلب نکرده بودند. ۲۹,۵ درصد از دانشجویان کپی کردن یک یا چند جمله از اینترنت بدون ارجاع دهی را یک یا دو بار انجام داده‌اند؛ و ۱۳ درصد به انجام بیش از سه بار اقرار کردند.

۴- فرضیه‌های تحقیق

با توجه به مبانی فوق فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر بیان می‌شود:

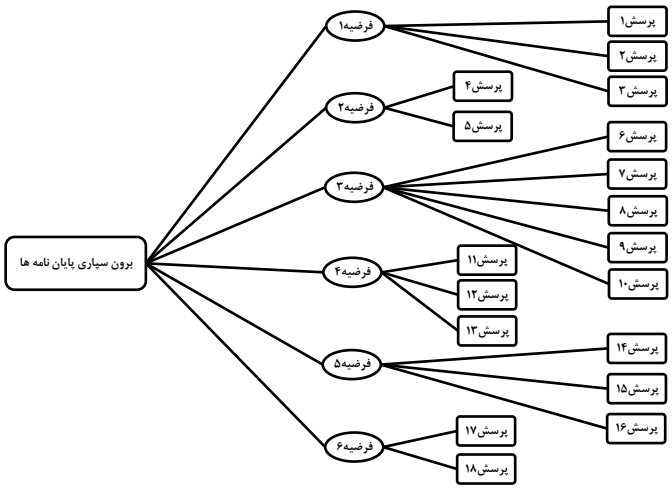
۱- عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.

1 Crama, Grabisch & Martello
2 Callaway
3 Eret & Ok
4 Baetz, Zivcakova, Wood, Nosko, De Pasquale & Archer

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]
[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۲- رویکرد تئوری هزینه – فایده در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.
۳- عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما و عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.
۴- وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.
۵- ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و عوامل اجتماعی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.
۶- عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.

با توجه به فرضیه‌های ارائه‌شده، مدل مفهومی پژوهش به‌صورت نمودار شماره (۱) می‌باشد.

نمودار (۱): مدل مفهومی پژوهش

۵- روش پژوهش

با توجه به اینکه پژوهش حاضر به توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص توجه دارد می‌توان آن را در زمره تحقیقات کاربردی قرار داد. این پژوهش توصیفی است زیرا هدف آن توصیف عینی، واقعی و منظم حوادث، رویدادها و موضوعات مختلف است. قلمرو مکانی این تحقیق دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری و حسابرسی، اساتید و پایان‌نامه نویسان می‌باشد. همچنین قلمرو موضوعی این پژوهش، شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری و حسابرسی به برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها از دید اساتید، دانشجویان

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]
[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

و پایان‌نامه نویسان است. در تحقیق حاضر برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. به‌منظور طراحی پرسش‌نامه ضمن مشورت با استاد راهنما و اساتید مرتبط پرسش‌نامه اولیه طراحی گردید و پس از بررسی چند نمونه و محاسبه روایی مربوطه طی دو مرحله نهایتاً پرسش‌نامه‌ای شامل ۱۸ سؤال بسته بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده گردیده است. به‌منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از روش تی استیودنت استفاده شد.

۱-۵- جامعه آماری

جامعه آماری عبارت است از کلیه عناصر و افرادی که در یک مقیاس جغرافیایی مشخص دارای یک یا چند صفت مشترک باشند که محقق علاقه‌مند است یافته‌های پژوهش را به آن تعمیم دهد (حافظ نیا،۱۳۸۷). با توجه به اهداف تحقیق، جامعه آماری در این پژوهش دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری و حسابرسی، اساتید و پایان‌نامه نویسان می‌باشد.

۲-۵- روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

نمونه عبارت است از مجموعه‌ای از نشانه‌ها که از یک قسمت، گروه یا جامعه بزرگ‌تر انتخاب می‌شود به‌طوری‌که این مجموعه معرف کیفیات و ویژگی‌های آن قسمت، گروه یا جامعه بزرگ‌تر باشد (خاکی، ۱۳۹۳). بر این اساس، تعداد نمونه شامل ۱۰۷ استاد، ۱۵۶ دانشجو، ۲۶ پایان‌نامه نویس نفر برآورده شد که برحسب توزیع جامعه آماری و دسترسی به اعضا، نمونه انتخاب و موردمطالعه قرار گرفت. در این تحقیق پس از تعیین حجم نمونه، از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده‌شده و پرسشنامه در بین آن‌ها توزیع گردید.

بر اساس جامعه نامحدود برای تخمین حجم نمونه از رابطه کوکران استفاده‌شده است:

$$n = \frac{z^2 p(1-p)}{d^2}$$ رابطه (۱)

که در آن

n: حجم نمونه

z: مقدار متغیر نرمال واحد استاندارد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد برابر ۱,۹۶ می‌باشد.

p: مقدار نسبت صفت موجود در جامعه است. اگر در اختیار نباشد می‌توان آن را ۰/۵ در نظر گرفت. در این حالت مقدار واریانس به حداکثر مقدار خود می‌رسد.

$q = 1 - p$: درصد افرادی که فاقد آن صفت در جامعه هستند.

d: مقدار اشتباه مجاز.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- تجزیه‌وتحلیل توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش

بر اساس جدول (۱) از نظر اساتید بیشترین میانگین مربوط به مؤلفه عدم سیاست‌گذاری نامناسب است و از نظر دانشجویان بیشترین میانگین مربوط به مؤلفه عدم همکاری اساتید و عدم توانایی دانشجو است و از نظر پایان‌نامه نویسان بیشترین میانگین مربوط به مؤلفه عدم همکاری اساتید و رویکرد تئوری هزینه- فایده است.

جدول (۱). شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

گروه	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	مینیمم	ماکزیمم
	سیاست‌گذاری نامناسب	۳/۸۱۸۲	۰/۲۲۹۱۸	۴/۰۰	۳/۳۳
	تئوری هزینه- فایده	۳/۰۴۵۵	۰/۶۸۷۵۵	۴/۰۰	۱/۵۰
استاد	عدم همکاری اساتید	۳/۰۳۶۴	۰/۵۲۰۱۴	۴/۲۰	۲/۴۰
	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی	۳/۵۴۵۵	۰/۴۲۸۷۶	۳/۳۳	۲/۰۰
	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو	۳/۶۰۶۱	۰/۲۰۱۰۱	۴/۰۰	۳/۳۳
	عدم توانایی دانشجو	۳/۰۹۰۹	۰/۲۰۲۲۶	۳/۵۰	۳/۰۰
	سیاست‌گذاری نامناسب	۳/۷۸۱۸	۰/۴۴۵۴۵	۴/۳۳	۲/۳۳
	تئوری هزینه-فایده	۳/۶۹۰۹	۰/۶۷۰۰۷	۴/۵۰	۲/۰۰
دانشجو	عدم همکاری اساتید	۳/۸۹۰۹	۰/۴۹۷۱۳	۴/۸۰	۲/۴۰
	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی	۳/۷۵۱۵	۰/۵۱۰۰۶	۴/۳۳	۲/۰۰
	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو	۳/۰۲۴۲	۰/۷۹۳۱۱	۴/۶۷	۲/۰۰
	عدم توانایی دانشجو	۳/۸۱۸۲	۰/۷۳۵۱۲	۵/۰۰	۲/۰۰
	سیاست‌گذاری نامناسب	۳/۱۴۲۹	۰/۷۹۰۱۵	۴/۰۰	۱/۶۷
	تئوری هزینه-فایده	۳/۹۲۸۶	۰/۴۴۹۸۷	۴/۵۰	۳/۰۰
پایان‌نامه نویس	عدم همکاری اساتید	۴/۰۰۰۰	۰/۳۰۵۵۱	۴/۴۰	۳/۶۰
	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی	۳/۳۸۱۰	۰/۲۹۹۹۱	۴/۰۰	۳/۰۰
	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو	۳/۰۴۷۶	۰/۶۲۱۴۸	۴/۳۳	۲/۶۷
	عدم توانایی دانشجو	۳/۳۵۷۱	۰/۳۷۷۹۶	۴/۰۰	۳/۰۰

۶-۲- بررسی پایایی ترکیبی و روایی همگرا

پایایی ترکیبی[1]: یک معیار مدرن که پایایی سازه‌ها را نه به‌صورت مطلق بلکه با توجه به همبستگی سازه‌هایشان با یکدیگر محاسبه می‌نماید و برای هر سازه بالای ۰/۷ مقدار قابل‌قبول است (ورتس، لین و جورسکوج[2]، ۱۹۷۴).

1 Composite Reliability
2 Werts, Linn & Joreskog

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]
[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

روایی همگرا: روایی همگرا دومین معیاری است که برای برازش مدل اندازه‌گیری در روش پی.اِل. اِس به کار برده می‌شود. روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج شده[1]) نشان‌دهنده میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود را نشان می‌دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد برازش نیز بیشتر است. برای مقدار بالاتر از ۰/۵ روایی همگرا قابل‌قبول است. (سید عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱).

جدول (۲). مقادیر پایایی ترکیبی و روایی همگرا

گروه	مؤلفه‌ها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	روایی همگرا
استاد	برون‌سپاری پایان‌نامه	۰/۹۹۹	۰/۸۱۰	۰/۵۲۱
	عدم سیاست‌گذاری نامناسب	۰/۷۶۴	۰/۷۰۲	۰/۶۰۶
	تئوری هزینه-فایده	۰/۷۹۱	۰/۹۰۵	۰/۸۲۷
	عدم همکاری اساتید	۰/۸۲۶	۰/۷۰۵	۰/۴۶۸
	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی	۰/۷۶۴	۰/۷۰۲	۰/۳۸۶
	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو	۰/۸۰۰	۰/۹۴۸	۰/۶۱۹
	عدم توانایی دانشجو	۰/۸۷۹	۰/۶۵۳	۰/۷۴۲
دانشجو	برون‌سپاری پایان‌نامه	۰/۹۹۹	۰/۹۹۰	۰/۹۹۶
	عدم سیاست‌گذاری نامناسب	۰/۷۰۰	۰/۵۶۲	۰/۵۳۱
	تئوری هزینه-فایده	۰/۷۲۸	۰/۷۷۴	۰/۵۲۷
	عدم همکاری اساتید	۰/۷۳۵	۰/۷۰۶	۰/۵۶۸
	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی	۰/۷۰۶	۰/۷۸۶	۰/۵۵۱
	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو	۰/۷۶۲	۰/۸۱۲	۰/۵۹۱
	عدم توانایی دانشجو	۰/۷۱۷	۰/۸۳۳	۰/۷۱۵
پایان‌نامه نویس	برون‌سپاری پایان‌نامه	۰/۹۹۹	۰/۹۸۹	۰/۹۹۸
	عدم سیاست‌گذاری نامناسب	۰/۷۶۹	۰/۷۵۴	۰/۵۴۴
	تئوری هزینه-فایده	۰/۷۱۷	۰/۷۴۸	۰/۴۹۹
	عدم همکاری اساتید	۰/۸۴۴	۰/۷۳۷	۰/۵۴۱
	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی	۰/۷۹۶	۰/۷۰۵	۰/۴۶۳
	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو	۰/۸۵۳	۰/۷۲۳	۰/۵۶۹
	عدم توانایی دانشجو	۰/۸۸۳	۰/۷۶۰	۰/۶۱۵

مطابـق جدول (۲) مقـادیر آلفای کرونباخ تمام متغیرها از ۰/۷ بیشتر است. همچنین پایایی ترکیبی اکثر متغیـرها از ۰/۷ بالاتـر است و روایی همگرا اکثر متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۵ می‌باشد.

1 Average Variance Extracted

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۳-۶- بررسی قدرت پیش‌بینی کنندگی با مدل معیار Q^2[1]

این معیار قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌سازد و درصورتی‌که مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را کسب نماید، بـه ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قـوی سازه‌ها را نشان می‌دهد. این مقـدار تنها بـرای سازه‌های درون‌زای (وابسته) مدل محاسبه می‌شود. (سید عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱).

جدول (۳). مقادیر Q^2

گروه	برون‌سپاری پایان‌نامه
استاد	۰/۷۹۷
دانشجو	۰/۶۳۱
پایان‌نامه نویس	۰/۵۰۵

با توجه به جدول بالا، مقادیر Q^2 مربوط به برون‌سپاری پایان‌نامه قدرت پیش‌بینی قوی را برای هر سه مدل استاد، دانشجو و پایان‌نامه نویس نشان می‌دهد.

۴-۶- بررسی نیکویی برازش مدل (GOF)

شامل هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری می‌شود و با تأیید برازش آن، بررسی برازش در یک مدل کامل می‌شود و تنها یک معیار به نام جی.اُ. اِف[2] دارد. مقادیر ۰/۰۱، ۰/۲۰ و ۰/۳۶ به ترتیب ضعیف، متوسط و قوی توصیف شده است. (سید عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱).

جدول (۴). مقدار GOF

گروه	مؤلفه‌ها	برون‌سپاری پایان‌نامه
استاد	معیار R^2	۰/۹۹۹
	مقادیر اشتراکی	۰/۶۶۶
	GOF	۰/۸۱۵
دانشجو	معیار R^2	۰/۸۴۴
	مقادیر اشتراکی	۰/۵۰۶
	GOF	۰/۶۵۳
پایان‌نامه نویس	معیار R^2	۰/۸۶۶
	مقادیر اشتراکی	۰/۵۴۶
	GOF	۰/۶۸۸

مطابق جدول بالا، این معیار برای هر سه مدل نشان‌دهنده برازش قوی مدل است.

1 Stone-Geisser Criterion
2 Goodness of Fit

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]
[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۵-۶- آزمون فرضیه‌های پژوهش

۱-۵-۶- فرضیه اول

فرضیه اول پژوهش درصدد رسیدن به این هدف است که آیا عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است. (به تفکیک گروه اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان)

بنابراین با توجه به جدول (۵) و معنی‌دار بودن آزمون‌های t می‌توان گفت این فرضیه پژوهش پذیرفته می‌شود و ازنظر هر سه گروه عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.

سطح معناداری زیر ۵ درصد می‌باشد.

جدول (۵). برآورد ضرایب پارامترهای فرضیه اول

گروه	رابطه	ضریب مسیر	ضریب تی	سطح معناداری
استاد	عدم سیاست‌گذاری مناسب و برون‌سپاری	۰/۷۲۰	۲/۷۱۶	۰/۰۳۲
دانشجو	عدم سیاست‌گذاری مناسب و برون‌سپاری	۰/۵۹۰	۴/۲۷۵	۰/۰۰۴
پایان‌نامه نویس	عدم سیاست‌گذاری مناسب و برون‌سپاری	۰/۳۹۳	۱/۹۸۳	۰/۰۴۸

۲-۵-۶- فرضیه دوم

فرضیه دوم پژوهش درصدد رسیدن به این هدف است که آیا رویکرد تئوری هزینه – فایده در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است. (به تفکیک گروه اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان).

بنابراین با توجه به جدول (۶) و معنی‌دار بودن آزمون‌های t می‌توان گفت این فرضیه پژوهش پذیرفته می‌شود و ازنظر هر سه گروه رویکرد تئوری هزینه – فایده در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.

جدول (۶). برآورد ضرایب پارامترهای فرضیه دوم

گروه	رابطه	ضریب مسیر	ضریب تی	سطح معناداری
استاد	رویکرد تئوری هزینه- فایده و برون‌سپاری	۰/۴۳۳	۳/۳۹۶	۰/۰۰۱
دانشجو	رویکرد تئوری هزینه- فایده و برون‌سپاری	۰/۴۷۱	۴/۲۸۴	۰/۰۰۰
پایان‌نامه نویس	رویکرد تئوری هزینه- فایده و برون‌سپاری	۰/۴۹۵	۳/۰۱۶	۰/۰۰۳

۳-۵-۶- فرضیه سوم

فرضیه سوم پژوهش درصدد رسیدن به این هدف است که آیا عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است. (به تفکیک گروه اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان)

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

بنابراین با توجه به جدول (۷) و معنی‌دار بودن آزمون‌های t می‌توان گفت این فرضیه پژوهش پذیرفته می‌شود و ازنظر هر سه گروه عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.

جدول (۷). برآورد ضرایب پارامترهای فرضیه سوم

گروه	رابطه	ضریب مسیر	ضریب تی	سطح معناداری
استاد	عدم همکاری اساتید و برون‌سپاری	۰/۷۰۶	۳/۷۳۹	۰/۰۰۰
دانشجو	عدم همکاری اساتید و برون‌سپاری	۰/۵۵۹	۲/۰۱۱	۰/۰۳۶
پایان‌نامه نویس	عدم همکاری اساتید و برون‌سپاری	۰/۶۴۷	۴/۶۷۲	۰/۰۰۰

۴-۵-۶- فرضیه چهارم

فرضیه چهارم پژوهش درصدد رسیدن به این هدف است که آیا وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است. (به تفکیک گروه اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان)

بنابراین با توجه به جدول (۸) و معنی‌دار بودن آزمون‌های t می‌توان گفت این فرضیه پژوهش پذیرفته می‌شود و ازنظر هر سه گروه وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.

جدول (۸). برآورد ضرایب پارامترهای فرضیه چهارم

گروه	رابطه	ضریب مسیر	ضریب تی	سطح معناداری
استاد	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی و برون‌سپاری	۰/۵۸۷	۳/۶۸۵	۰/۰۳۳
دانشجو	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی و برون‌سپاری	۰/۳۶۹	۷/۷۹۲	۰/۰۰۰
پایان‌نامه نویس	وجود مراکز پایان‌نامه‌نویسی و برون‌سپاری	۰/۶۱۶	۲/۳۳۸	۰/۰۴۵

۵-۵-۶- فرضیه پنجم

فرضیه پنجم پژوهش درصدد رسیدن به این هدف است که آیا ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و امور اجتماعی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است. (به تفکیک گروه اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان)

بنابراین با توجه به جدول (۹) و معنی‌دار بودن آزمون‌های t می‌توان گفت این فرضیه پژوهش پذیرفته می‌شود و ازنظر هر سه گروه ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و امور اجتماعی در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.

جدول (۹). برآورد ضرایب پارامترهای فرضیه پنجم

گروه	رابطه	ضریب مسیر	ضریب تی	سطح معناداری
استاد	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و برون‌سپاری	۰/۵۶۲	۳/۱۵۰	۰/۰۰۸
دانشجو	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و برون‌سپاری	۰/۲۸۰	۲/۳۲۹	۰/۰۲۰
پایان‌نامه نویس	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و برون‌سپاری	۰/۶۲۵	۲/۵۹۵	۰/۰۱۹

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۶-۵-۶- فرضیه ششم

فرضیه ششم پژوهش درصدد رسیدن به این هدف است که آیا عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است. (به تفکیک گروه اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان)

بنابراین با توجه به جدول (۱۰) و معنی‌دار بودن آزمون‌های t می‌توان گفت این فرضیه پژوهش پذیرفته می‌شود و ازنظر هر سه گروه عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است.

جدول (۱۰). برآورد ضرایب پارامترهای فرضیه ششم

گروه	رابطه	ضریب مسیر	ضریب تی	سطح معناداری
استاد	عدم توانایی دانشجو و برون‌سپاری	۰/۶۰۱	۳/۱۵۱	۰/۰۱۰
دانشجو	عدم توانایی دانشجو و برون‌سپاری	۰/۴۵۴	۴/۴۷۷	۰/۰۰۰
پایان‌نامه نویس	عدم توانایی دانشجو و برون‌سپاری	۰/۶۳۹	۲/۴۲۳	۰/۰۳۱

۶-۶- رتبه‌بندی عوامل از دیدگاه اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان

با توجه به نتایج پژوهشی رتبه‌بندی عوامل مؤثر فوق بر برون‌سپاری پایان‌نامه با توجه به ضریب مسیر استاندارد به تفکیک سه گروه مورد آزمون به شرح زیر می‌باشد.

جدول (۱۱). رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر برون‌سپاری به تفکیک سه گروه موردمطالعه

ردیف	استاد	دانشجو	پایان‌نامه نویس
۱	عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی	عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی	عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی
۲	عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی	عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی	عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب
۳	عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان	رویکرد تئوری هزینه – فایده	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و عوامل اجتماعی
۴	وجود مراکز پایان‌نامه نویسی	عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان	وجود مراکز پایان‌نامه نویسی
۵	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و عوامل اجتماعی	وجود مراکز پایان‌نامه نویسی	رویکرد تئوری هزینه – فایده
۶	رویکرد تئوری هزینه – فایده	ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و عوامل اجتماعی	عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۷- نتیجه‌گیری

این پژوهش با شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری و حسابرسی به برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها از دید اساتید، دانشجویان و پایان‌نامه نویسان با استفاده از مدل معادلات ساختاری به مرحله اجرا درآمده است و نتایج و پیشنهادات به شرح زیر ارائه می‌گردد.

۱- عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی

ازجمله عوامل مؤثر بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها طی دهه اخیر عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی می‌باشد. پذیرش بیش از اندازه برخی دانشگاه‌ها در مقاطع ارشد و حتی دکتری موجب کاهش کیفیت و به‌تبع آن بی‌انگیزگی در بین دانشجویان و افزایش برون‌سپاری می‌شود. در شرایط فعلی جامعه شاهد افزایش روزافزون مؤسسه‌های پژوهشی هستیم که آزادانه دست به پذیرش پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دکتری زده و متأسفانه در حوزه قضایی سازوکارهای مقابله با چنین پدیده‌ای به‌درستی پیش‌بینی نشده است.

با توجه به نتایج پژوهش عدم سیاست‌گذاری مناسب وزارت علوم، دولت و مراجع قضایی بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است که با مبانی نظری پژوهش همسو می‌باشد.

۲- تئوری هزینه-فایده

یکی دیگر از عواملی که موجب تمایل دانشجویان به سمت برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها می‌شود بی‌شک تئوری هزینه-فایده می‌باشد. بر مبنای این تئوری انسان‌ها دست به اقداماتی می‌زنند که در نهایت نتایج آن‌ها منفعت بیشتری به همراه داشته باشد. با توجه به هزینه‌های برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها و رساله دکتری در مؤسسه‌های پژوهشی که اقدام به پذیرش می‌زنند، دانشجویانی که با شیوه‌های نگارش پایان‌نامه آشنایی نداشته و یا علاقه‌ای به انجام چنین پژوهش‌های دانشجویی ندارند به‌منظور کاهش دغدغه و مسائلی ازاین‌دست بعضاً به سمت برون‌سپاری حرکت می‌کنند. در واقع به‌بیان‌دیگر با صرف هزینه‌ای، نگارش پایان‌نامه و یا رساله خود را به دیگری واگذار می‌کنند و اذعان می‌دارند که با پذیرش این هزینه و استفاده از فرصتی که صرف نگارش پایان‌نامه نکرده‌اند، نه‌تنها می‌توانند هزینه‌های برون‌سپاری را جبران کنند، بلکه برای ایشان به لحاظ اقتصادی به‌صرفه‌تر می‌باشد.

با توجه به نتایج پژوهش تئوری هزینه- فایده بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است که با مبانی نظری پژوهش همسو می‌باشد.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۳- عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی

یکی دیگر از عوامل مؤثر و مهم در تمایل دانشجویان به برون‌سپاری، عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی می‌باشد. دانشجویانی که با وظایف اساتید راهنما و مشاوره در طول دوره نگارش پایان‌نامه آشنا نیستند و بدین منظور مطالبه گر نمی‌باشند، به‌احتمال بیشتری به سمت برون‌سپاری پایان‌نامه حرکت می‌کنند. بی‌تفاوتی برخی از اساتید نسبت به دانشجویان در این دوره، تعدد پذیرش وظیفه راهنمایی و یا مشاوره توسط اساتید که فرصت لازم را به دانشجو نمی‌توانند اختصاص بدهند منجر به دلسردی برخی دانشجوها و سپردن نگارش پایان‌نامه به شخص یا مؤسسه‌ای می‌شود.

یکی دیگر از موارد مهم در این زمینه هم عدم داشتن تخصص لازم برخی اساتید و استفاده از اساتید غیر مرتبط در دروس روش تحقیق می‌باشد که به‌جای استفاده بهینه از فرصت ارائه این درس در جهت آشنایی دانشجویان با فرایند نگارش پایان‌نامه و مقاله، مطالبی غیر مرتبط و غیرضروری در این درس ارائه می‌شود.

با توجه به نتایج پژوهش عدم همکاری و همیاری اساتید راهنما، عدم داشتن تخصص لازم و بی‌تفاوتی بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است که با مبانی نظری پژوهش همسو است.

۴- وجود مراکز پایان‌نامه نویسی

وجود مراکز مزبور که دسترسی به آن‌ها کاملاً ساده است و حتی برخی از آن‌ها در فضای مجازی و اینترنت به‌راحتی تبلیغات خود را ارائه می‌دهند موجب می‌شود که احتمال برون‌سپاری افزایش یابد. در واقع این مراکز بعضاً با در اختیار داشتن بانک اطلاعاتی و حتی استفاده از برخی از اساتید دانشگاه‌ها که با شیوه‌های نگارش پایان‌نامه و تحلیل‌های آماری به‌خوبی آشنا هستند دانشجویان را به سمت خود سوق می‌دهند. حتی بعضاً اگر از دانشجویانی که به این مراکز روی می‌آورند در مورد علت تمایلشان سؤال شود در پاسخ به تحویل به‌موقع، راحتی کار و حتی پیشنهاد استاد راهنما نیز اشاره می‌کنند. اساتیدی که باهدف صرف زمان کمتر برای دانشجویان، آن‌ها را با این مؤسسات آشنا می‌کنند، بی‌شک قدمی بزرگ در جهت کاهش روزافزون کیفیت فعالیت‌های پژوهشی و بی‌انگیزگی دانشجویان برمی‌دارند.

با توجه به نتایج پژوهش وجود مراکز پایان‌نامه نویسی بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است که با مبانی نظری پژوهش همسو است.

۵- ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و عوامل اجتماعی

از عوامل فردی و شخصیتی دانشجویان که در گرایش آن‌ها به برون‌سپاری مؤثر است می‌توان به بی‌انگیزگی اشاره کرد، دانشجویانی که صرفاً باهدف کسب مدرک پا به دانشگاه می‌گذارند و

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

برخی از آنان علاقه‌ای به نگارش پایان‌نامه و یا رساله دکتری به‌عنوان محصول نهایی این دوره از تحصیلات تکمیلی ندارند، به نسبت بیشتری به این پدیده برون‌سپاری علاقه‌مند هستند.

از دیگر عوامل مؤثر بر برون‌سپاری می‌توان به نقش عوامل اجتماعی اشاره کرد. متأسفانه در شرایط کنونی جامعه برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها به‌عنوان سوء رفتار پژوهشی محسوب نمی‌شود و برنامه‌های فرهنگ‌سازی در جهت کاهش این پدیده سهم ناچیزی در برنامه‌های فرهنگی و رسانه ملی دارند. وقتی در کشور نه‌تنها شناخت درستی از این پدیده وجود ندارد، بلکه فعالیتی در جهت کاهش آن انجام نمی‌گیرد، نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم که به‌خودی‌خود شاهد کاهش برون‌سپاری باشیم.

با توجه به نتایج پژوهش ویژگی‌های شخصیتی دانشجو و عوامل اجتماعی بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است که با مبانی نظری پژوهش همسو است.

۶- عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان

یکی دیگر از عواملی که در افزایش برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است، عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان می‌باشد. دانشجویان در طول دوره تحصیل می‌توانند با اصول پایان‌نامه نویسی آشنا شوند و ضمن بهره‌مندی از تخصص لازم برای انجام فعالیت‌های پژوهشی، زمینه رشد علمی خویش را بیش از پیش فراهم کنند. برخی از دانشجویانی که توانایی و تخصص لازم را ندارند و از طرفی با توجه به زمان‌بندی نامناسب و عدم اقدام به‌موقع برای نگارش پایان‌نامه با مشکلاتی مواجه می‌شوند، اقدام به برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها می‌کنند و در ازای پرداخت مبلغی، انجام پایان‌نامه را به دیگری می‌سپارند.

با توجه به نتایج پژوهش، عدم توانایی و تخصص لازم و زمان‌بندی نامناسب دانشجویان بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها مؤثر است که با مبانی نظری پژوهش همسو می‌باشد.

۸- پیشنهادهایی مبتنی بر یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده و عوامل مؤثر بر برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها پیشنهاد می‌گردد:

۱. در گام اول وزارت علوم و مراجع قضایی اقداماتی را جهت پیشگیری و یا مقابله با این پدیده هم از نظر بررسی کارشناسانه پایان‌نامه‌ها و از هم از نظر قضایی انجام دهند. با کمک وضع قوانینی با قدرت پیشگیری و مقابله با سودجویان و پایان‌نامه نویسان، می‌توان گامی در جهت کاهش این سوء رفتار پژوهشی برداشت. در واقع در جامعه کنونی مراکز پایان‌نامه نویسی به‌راحتی اقدام به نگارش و فروش پایان‌نامه می‌کنند بدون آنکه با آن‌ها برخورد قضایی شود.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۲. یکی دیگر از عوامل مؤثر برافزایش این پدیده، پذیرش بیش از نیاز دانشجویان تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌ها می‌باشد که پیشنهاد می‌گردد نسبت به آن تجدیدنظر به عمل آید. در واقع هرچقدر میزان پذیرش دانشجویان در برخی رشته‌ها افزایش یابد و با توجه به تقاضای کمتر نسبت به عرضه نیروی انسانی تحصیل‌کرده، کاهش انگیزه و در پی آن افزایش احتمال برون‌سپاری را شاهد خواهیم بود.

۳. همچنین این انتظار از دانشگاه‌ها می‌رود که با افزایش کیفیت دوره تحصیلات تکمیل از فرآیند تصویب پروپوزال تا مرحله دفاع، برگزاری هرچه بیشتر کارگاه‌های آموزشی نگارش پایان‌نامه و اهتمام بیشتر اساتید نسبت به فرآیند راهنمایی و مشاوره گامی مؤثر در جهت کاهش گرایش دانشجویان در برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها داشته باشند.

۴. پیشنهاد می‌گردد ضمن تدوین دستورالعمل دقیق و شفاف وظایف اساتید راهنما و مشاوره در قبال دانشجو در فرآیند تصویب پروپوزال تا نگارش کامل پایان‌نامه، نسبت به ارائه این دستورالعمل به دانشجو و آگاهی‌های لازم تمهیدات لازم به عمل آید.

۵. پیشنهاد می‌گردد دانشگاه‌ها نسبت به شرایط کنونی به‌منظور پیشگیری از برون‌سپاری پس از تصویب پروپوزال به‌صورت هفتگی از دانشجویان گزارش گرفته و از اساتید راهنما درخواست شود در این دوره نسبت به این مسئله اهتمام لازم را داشته باشند. درصورتی‌که دانشجویان به‌صورت هفتگی و منظم گزارش فعالیت‌های انجام‌گرفته را ارائه دهند و راهنمایی‌های لازم را از اساتید راهنما و مشاوره کسب کنند به‌احتمال کمتری به سمت برون‌سپاری متمایل می‌شوند.

۶. پیشنهاد می‌گردد برای تدریس درس روش تحقیق در دانشگاه‌ها از اساتید مرتبط با رشته استفاده گردد و این اساتید با آموزش فرآیند پایان‌نامه نویسی و تشریح انواع مقالات، کنفرانس‌ها، سمینارها و مجله‌های علمی-پژوهشی، به آشنایی دانشجویان با موارد فوق کمک کنند و نقش مؤثری در کاهش برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها داشته باشند.

۷. بسیاری از دانشجویان به دلیل عدم اهتمام اساتید اقدام به چنین رفتاری می‌کنند و درصورتی‌که ایشان از وظایف اساتید مطلع باشند، نسبت به حقوق خودشان مطالبه گر خواهند بود و هرچقدر میزان راهنمایی و مشاوره اساتید با کیفیت بیشتری ارائه گردد، بالطبع برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها کاهش می‌یابد.

۸. پیشنهاد می‌گردد در دانشگاه‌ها، کارگاه‌های آموزشی بیشتر و با کیفیت بیشتری ارائه گردد که در آن‌ها دانشجویان با فرآیند نگارش پایان‌نامه و مقاله‌نویسی آشنا شوند و به میزانی از تجربه و تخصص لازم دست یابند که به برون‌سپاری اقدام نکنند.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

۹. با توجه به شناخت برخی اساتید از مراکز پایان‌نامه نویسی و معرفی به دانشجویان که موجب افزایش این پدیده می‌شود. پیشنهاد می‌گردد دانشگاه‌ها مقابله و برخورد با چنین اقداماتی را در اولویت قرار دهند که این امر به‌نوبه خود موجب کاهش برون‌سپاری می‌شود.
۱۰. به دانشجویان تحصیلات تکمیلی نیز پیشنهاد می‌گردد که علاوه بر آموزش‌های صورت گرفته در دانشگاه‌ها نسبت به فراگیری فرآیند نگارش پایان‌نامه و آشنایی با مراحل آن در بیرون از محیط دانشگاه اقدام کنند و با زمان‌بندی مناسب و تعامل با اساتید راهنما و مشاوره به سمت برون‌سپاری پایان‌نامه حرکت نکنند.
۱۱. به رسانه ملی و عوامل و دست‌اندرکاران نظام فرهنگی کشور نیز پیشنهاد می‌شود که بیش از پیش به این سوء رفتار پژوهشی بپردازند تا علاوه بر شناخت عمیق‌تر نسبت به آثار منفی آن، کوششی در جهت کاهش هر چه بیشتر گرایش به برون‌سپاری پایان‌نامه‌ها انجام گیرد.

۹- محدودیت‌های پژوهش

میزان دسترسی به پایان‌نامه نویسان ازجمله محدودیت‌های این پژوهش می‌باشد و همچنین با توجه به مدل جمع‌آوری داده‌های آماری که به‌صورت توزیع پرسش‌نامه در نظر گرفته‌شده است، تعدادی از پرسش‌نامه‌ها تکمیل و برای پژوهشگر ارسال نگردیده است که ازجمله محدودیت‌های این پژوهش می‌باشد.

۱۰- منابع

جعفری، عفت. (۱۳۸۸). **بررسی موانع و مشکلات دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان در فرایند تدوین پایان‌نامه**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی، دانشگاه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان.

حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۷۸). **مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی**، انتشارات سمت.

حریری، نجلا. (۱۳۹۴). برون‌سپاری اجرای پایان‌نامه‌ها: سوءتفاهمی که در حال رواج است، **فصلنامه نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی** ۴(۲-۱).

حسینی زاده، سید مهدی. (۱۳۸۴). **بررسی نظرات اساتید راهنما درباره پایان‌نامه‌های تحصیلی پزشکی و مشکلات موجود در روند اجرای پایان‌نامه‌های تحصیلی**. پایان‌نامه دکترا، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد.

خاکی، غلامرضا. (۱۳۸۷). **روش تحقیق**؛ چاپ اول، تهران: مرکز تحقیقات علمی کشور. ۱۴-۷.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

دوامی، محمدحسن. (۱۳۸۰). بررسی اصول نگارش پایان‌نامه‌های پزشکی فارغ‌التحصیلان دانشگاه علوم پزشکی اراک طی سال‌های ۱۳۷۳-۱۳۷۹، **ره‌آورد دانش** ۴(۳): ۳۱-۲۳.

رضاییان، محسن؛ زینت سالم؛ سیاوش دهقان؛ احمدرضا صیادی؛ فرهاد ایرانمنش و محمدحسن احمدی (۱۳۸۴). ارزشیابی نقادانه پایان‌نامه‌های دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی رفسنجان، **مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی** ۲(۲): ۷۹-۷۲.

سید عباس‌زاده، میر محمد؛ جواد امانی؛ هیمن خضری آذر و قاسم پاشوی. (۱۳۹۱). **مقدمه‌ای بر مدل‌یابی معادلات ساختاری به روش PLS و کاربرد آن در علوم رفتاری با معرفی نرم‌افزارهای Visual PLS، PLS-Graph و Smart PLS**، انتشارات دانشگاه ارومیه.

فضل الهی، سیف اله. (۱۳۹۱). عوامل بازدارنده مؤثر بر پژوهش‌های دانشجویی، **فصلنامه اسلام و پژوهش‌های تربیتی** ۴(۱): ۱۸۴-۱۶۵.

کوه بومی، ژاله؛ فریدون عزیزی؛ ناصر ولایی؛ منصور رضایی؛ بهمن مهربان و مهوش کهریزی. (۱۳۸۵). وضعیت شاخص‌های روش تحقیق در پایان‌نامه‌های دکترای علوم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، **فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه** ۱۰(۲).

میرصمدی، منصور. (۱۳۷۸). بررسی پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان دوره پزشکی عمومی در نیمه اول سال ۱۳۷۸ دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی ایران از نظر رعایت اصول علمی نگارش، **مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران** ۹(۳۲).

میزانی، مهران؛ محمد خبیری و سید نصرالله سجادی. (۱۳۹۰). بررسی توانایی‌های دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت‌بدنی و کیفیت راهنمایی استادان در نوشتن پایان‌نامه، **فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی** ۶۱: ۱۳۴-۱۱۱.

نیک‌روز، لیلا؛ مهین روزی‌طلب؛ علیرضا رایگان شیرازی؛ محمدمهدی نقی زاده و فرزانه تقوی. (۱۳۹۱). بررسی عوامل بازدارنده اجرای طرح‌های تحقیقاتی دانشجویی از دیدگاه دانشجویان، **مجله دانشگاه علوم پزشکی فسا** ۲(۲).

واعظ زاده، عباس. (۱۳۹۹). بررسی فراتحلیلی انتحال در مقالات علمی- پژوهشی ادبیات فارسی، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، **پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ماه‌نامه علمی (مقاله علمی-پژوهشی)** ۲(۴)۴۵۲-۴۲۹.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

Ahmadi, A. (2014). Plagiarism in the academic context: A study of Iranian EFL learners. **Research Ethics** 10(3): 151–168. DOI: 10.1177/1747016113488859.

Amiri, F., & A. Razmjoo. (2016).On Iranian EFL undergraduate students' perceptions of plagiarism. **Journal of Academic Ethics** 14(2): 115-131. DOI: 10.1007/s10805-015- 9245-3

Babaii, E., & H. Nejadghanbar. (2017). Plagiarism among Iranian graduate students of language studies: Perspectives and causes. **Ethics & Behavior** 27(3): 240-258.

Baetz, M., L. Zivcakova, E. Wood, A. Nosko, D. De Pasquale & K. Archer. (2011). Encouraging active classroom discussion of academic integrity and misconduct in higher education business contexts. **Journal of Academic Ethics** 9 (3): 217-234.

Callaway, E. (2016). **Publisher pulls 58 articles by Iranian scientists over authorship manipulation**. Nature. Available from: URL: http://www.nature.com/news/publisherpulls- 58-articles-by-iranianscientists-over-authorship-manipulation-1.20916

Capborg, I., & C. Bertero. (2002). Critiquing bachelor candidates, theses: are the criteria useful? **International nursing review** 49: 125-128.

Crama, Y., M. Grabisch & S. Martello. (2016). A brand new cheating attempt: A case of usurped identity, **4OR-A Quarterly Journal of Operations Research** 14(4): 333–336. Doi: 10.1007/s10288-016-0329-8.

Donald, J.G., A. Sariyan & D.B. Denison. (1995). Graduate student supervision policies and procedures: **The Canadian Journal of Higher Education** 25(3): 71-92.

Eret, E., & A. Ok. (2014). Internet plagiarism in higher education: tendencies, triggering factors and reasonsamong teacher candidates. **Assessment & Evaluation in Higher Education** 39(8): 1002-1016.

Hounsell, D. (2007). Contrasting Conception of Essay – Writing. The experience of learning. **Scttish Academic Press**, **Edinburgh** 106-125.

Lundgren, S., & L. Halvarsson. (2008). Students expectations, concerns and comprehensions when writing theses as part of their nursing education. **Journal of healt and care science** 3(12): 12-19.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]

Saks, A.M. (2006). Antecedents and consequences of employee engagement. **Journal of Managerial Psychology** 21(2): 600-619.

Sohrabi, B., A. Gholipour & N. Mohammadesmaeili. (2011). Effects of personality and information technology on plagiarism: An Iranian perspective. **Ethics & Behavior** 21(5): 367–379. Doi:10.1080/10508422.2011.604294.

Ullah Khan, I., A. Khalid, S. Anwer Hasnain, S. Ullah N. & Ali. (2019). The impact of religiosity and spirituality on academic dishonesty of students in Pakistan. **European Online Journal of Natural and Social Sciences** 8(3): 381-398.

Werts, C.E., R.L. Linn & K.G. Joreskog. (19740. Intra class reliability estimates; Testing structural assumptions, **Educational and Psychological Measurement** 34(1): 177.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

[DOR: 20.1001.1.23452617.1399.12.48.4.0]